העם

גיבור היום

השם שהתפרסם השבוע בין לילה ביש־ראל היה שמו של ויקטור לואיס. עוד לפני שבוע הוא היה מוכר רק למתי מעט ב־ישראל. ולפתע החלו הכל מדברים ביהודי הסובייטי שהגיע לישראל. הכותרות הרא־שיות של העיתונים ציינו את שמו. בטלווי־זיה ראיינו את כל מי שפגש בו. אפילו יו־ר עצה המדיני של ראש־הממשלה, שמחה די־נין, הודה כי פגש אותו.

מה היתה זכותו המיוחדת של ויקטור לואיס, שזכה לתהילה כל כך גדולה? האם היה אסיר־ציון שזכה סוף סוף לעלות ל־ארץ? או האם עובדת היותו עיתונאי סוב־ייטי, הממלא תפקידים מיוחדים עבור שי־רותים מיוחדים של ממשלת ברית־המועצות, היא שהפכה אותו לגיבור היום?

לא זה ולא זה.

ויקטור לואיס הפך להיות גיבור היום בישראל, בזכות עובדה אחת: הוא הצליח להשיג מיטה בבית־החולים העירוני איכי־לוב, למטרות טיפול וריפוי, בלי תור.

יחסי־חוץ

סנקציה דיפלומטית

מי שמזלזל בכוחו של משרד־החוץ ה־ישראלי, טועה טעות מרה. מסתבר שבידי משרד־החוץ מרוכז כוח אדיר, המסוגל ל־איים ולהרתיע מעצמות. עובדה זו נעלמה אולי מידיעתה של ממשלת ספרד. אבל אח־רי מה שאירע בשבועות האחרונים לנצי־גיה של ממשלת ספרד בירושלים, ספק אם הספרדים יוסיפו עוד לזלזל במשרד־החוץ.

כל נציגות דיפלומטית זרה בישראל נה־נית מכמה זכויות־יתר. בין זכויות אלה כלולה גם הזכות לקבל מצרכי ייבוא ללא מכס. עובדי הנציגויות הזרות יכולים לש־תות ויסקי ללא מכס ולעשן סיגריות זרות ללא בלו.

עד לפני שבועות מספר נהנתה מזכות זו גם הקונסוליה הספרדית במזרח־ירושלים, השוכנת בשכונת שייך ג'ראח, ואשר שירתה בזמנו את אזרחי ירדן בירושלים.

נקמה על גירוש ספרד. יום אחד, כאשר הופיעו אנשי הקונסוליה הספרדית במשרדי המכס כדי לשחרר מצרכים שהוז־מנו על ידם, הם הופתעו כאשר התברר להם שעליהם לשלם מכס כמו כל אזרחי ישראל.

אנשי הקונסוליה מיהרו לטלפן לאנשי ה־קישור שלהם בישראל, כדי לברר את מקור הטעות. אז הסתבר להם שאין המדובר כלל בטעות. נאמר להם בפירוש: „הקונסוליה שלכם מאומנת לירדן ולא לישראל. עד עכ־שיו עשינו לכם טובה בכך שאיפשרנו לכם ליהנות ממעמד של נציגים קונסולריים ב־ישראל. מעתה נגמרה זכות־יתר זאת."

כאשר תמהו הספרדים מדוע לפתע נשללה מהם הפריבילגיה ממנה נהנו מאז מלחמת ששת־הימים, הסביר להם, לדבריהם, איש משרד־החוץ הישראלי: „זה מפני שנציג ספ־רד באו"ם נשא נאום אנטי ישראלי."

כך, במשך שבועיים, שילמה ממשלת ספרד את מחיר ההצהרה האנטי־ישראלית שלה באו"ם. כעבור שבועיים החליט מישהו כי העונש מספיק. נראה היה כנראה לאותו גורם אלמוני, כי העונש יהוה גורם מרתיע.

הקונסוליה הספרדית במזרח ירושלים שוחררה שוב מהצורך לשלם מכס על מצ־רכי הייבוא שלה.

ישראל כמעצמה זרה

בשעה שיחסיה של ישראל עם דרום־אפריקה התחדדו במידה קיצונית, בגלל ה־תרומה הישראלית לארגון לאחדות אפריקה, עמדו יחסיה של ישראל עם מדינה אפרי־קאית אחרת בסימן של מתיחות.

היה זה לא פחות ולא יותר אחרי ששמה של ישראל הוזכר כמדינה שתיכננה קשר להדחת פיליברט צ'יראנאנה, נשיא הקהיליה המאלאגשית באי האפריקאי מדגסקר.

צ'יראנאנה, השולט באי מאז קיבלה מא־לאגש את עצמאותה לפני 11 שנים, טוען כי גילה קשר למרד ולנסיון להדיחו כדי להכתיר במקומו כנשיא את יד־ימינו, אנדריי רסאמסה. מובן שרסאמסה נעצר והואשם בשיתוף פעולה עם מעצמה זרה.

מי היתה אותה מעצמה שתיכננה וסייעה לקשר? על כך יש חילוקי דיעות בפאריס, לשם מגיעות הידיעות הישירות ממאלאגש, שהיתה פעם מושבה צרפתית.

בחברה טובה. אחת ההשערות היא כי ידם של האמריקאים היתה בקשר, כדי למנוע נסיון חדירה של הרוסים והסינים לאי. כתוצאה מכך עמד כבר הנשיא להכריז על שגריר ארצות־הברית בארצו כאישיות בלתי רצוייה, ורק ברגע האחרון סוכם כי השגריר יועבר מתפקידו בדרכי שלום.

גירסה שניה היתה כי ידם של הצרפתים היתה בקשר, מה עוד שהאיש האחראי ב־

צנזור ראשי גרי
„לא ברחתי ממקום התאונה"

צרפת לענייני מאלאגש הוא פוקאר, איש סודו של דה־גול לשעבר, והאחראי גם ל־שירותי הביון הצרפתיים.

המעצמה השלישית ששמה הוזכר כמי ש־תיכננה את הקשר היתה... כן, לא יאומן — ישראל. כתב השבוע העיתונאי האמרי־קאי הנודע סיירוס סולצברגר מפאריס: „איש עסקים צרפתי המתגורר בטאנאנאריב (בירת מאלאגש) גילה לי כי זה היה קשר ישראלי."

אלא שסולצברגר אינו מקבל בקלות גיר־סה זו. טוען הוא: „בלתי הגיוני לדמיין שישראל תטפח משהו לטובת האינטרסים ה־סובייטי!"

על כל פנים, דבר אחד ברור: ישראל נמצאת בחברה טובה, של מעצמות הקוש־רות כדי להוריד שליטים ולהמליך אחרים תחתם.

משפט

צנזורה על התאונה של הצנזור

לוי גרי, סמנכ"ל (לתפקידים מיוחדים) משרד הפנים, והצנזור הראשי לסרטים ו־מחזות של מדינת ישראל, נהג במכונית ה־פולקסוואגן שלו ברחוב יהודה המכבי ב־תל־אביב, כאשר אירעה התאונה: לוי פגע במכוניתו בעובר־אורח, מוריס נחמיאס, מנ־הל סניף בנק־דיסקונט כאשר זה יצא מ־מכוניתו. לדברי נחמיאס ועורך־דינו, של־מה כהן־צידון, לא עצר הצנזור הראשי, ל־אחר התאונה, אלא המשיך לנסוע. הוא עצר רק לאחר שנהג אחר, שהיה עד לתאונה, מיהר בעקבותיו, ועצר אותו. רק אז חזר הצנזור למקום התאונה, החליף דברים ו־פרטים עם נחמיאס, שנפגע קשה ברגלו, ונסע הלאה לדרכו. נחמיאס הגיע לבית־החולים ללא עזרתו של גרי.

השופט בחופש. עד כאן הכל טוב ו־יפה. יכול לקרות לכל נהג. הרבה יותר מעניין היתה הצנזורה המיסתורית שהוטלה על הפרשה.

נסיונות לעיין בתיק התאונה, בבית־ה־משפט לתעבורה בתל־אביב, העלו כי התיק נעלם. לאחר חיפושים ממושכים, התגלה ה־תיק בביתו של השופט, חיים שלם. בתשו־בה לשאלת כתב העולם הזה, גילה השופט כי לקח אליו את התיק הביתה מאחר שהוא עתה בחופשה, ומכין את פסק־הדין. „אך אם ישלחו מישהו מבית־המשפט, אמסור לו את התיק לעיונך," הסכים השופט.

מי שלא הסכים, היה מזכיר בית־המשפט, מאיר דנקובסקי: „לא אשלח אף אחד להב"א את התיק," הודיע לכתב.

כך, הצליח דנקובסקי — לא כל־כך בהת־אם לרוח החוק, אך ביעילות ראוייה לשבח — להשאיר את התיק חסוי מעיני הציבור.

„לא ברחתי." בניגוד לגירסתו של נחמיאס, טען השבוע עורך־דינו של גרי, יוסף שלוש: „לוי גרי לא ברח ממקום ה־תאונה. הוא עצר אחרי שני מטרים." ואילו גרי עצמו אמר: „לא יכולתי לעצור בדייק במקום התאונה, ועצרתי במרחק עשרה מטר. לא ברחתי ממקום התאונה. נכון שלא הת־ייצבתי בו ביום במשטרה להודיע, מפני ש־הייתי עסוק מדי. התייצבתי מאוחר יותר."

ואכן, המשטרה הגישה נגד הצנזור כתב־אישום על שלא התייצב בזמן לדווח על ה־תאונה. בשבוע הבא, כאשר יתן השופט שלם את פסק־דינו, אפשר יהיה סוף סוף, לגלות את כל פרטי הפרשה.

סטודנטים

החיים תחת צווי־הריתוק

האזרח הישראלי מתי מגד, כיום מרצה באוניברסיטת חיפה, זכה להיות קורבן של

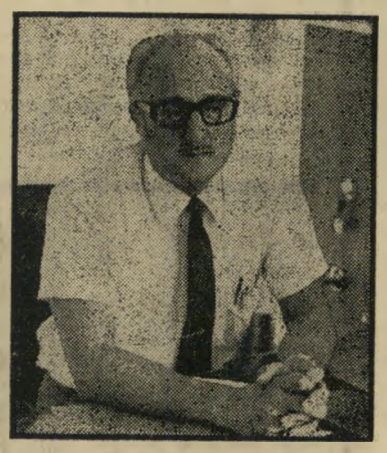

נפגע נחמיאס
„אחרי התאונה, הוא המשיך לנסוע"

תקנות ההגנה לשעת חירום — בימי ה־מנדט הבריטי. האזרחים הישראלים עלי רא־פע, מועניין מיערי ואנים שקורי — שלוש־תם עורכי־דין חיפאיים — זוכים לתענוג זה כיום, כשהם משוללי חופש־תנועה, מרו־תקים באמצעות צווי־ריתוק. ארבעת אלה היו, ביום הרביעי האחרון, בין הנואמים בכנס שנערך בבית־הילל שבסכניון, במסג־רת התוכנית בצהרי יום ד'.

תיאוריה ומציאות. היתה זו הפעם הראשונה בתולדות הסכניון, שבין כתליו זכו סטודנטים לשמוע את דבריהם של נוא־מים עצמאיים, שלא ייצגו את המימסד או שליחיו באגודת הסטודנטים. לכאורה, אמו־רה התוכנית בצהרי יום ד' להציג בפני ה־סטודנטים את כל מיגוון הדיעות הפוליטיות בישראל. במציאות, היתה זו הפעם הראשו־נה ששמעו נואמים אנטי־מימסדיים שתקפו את תקנות ההגנה לשעת חירום.

שחייה היא פשע. בין היתר, חולק בקהל תצלום מאמרו של דן בן־אמוץ ב־העולם הזה (זה יכול לקרות גם לך), שדן בבג"צ שהגיש אחד מקורבנות התקנות, פאוזי אל־אסמר. כן שמעו המאזינים אודות מלוא משמעותן של התקנות. שתי דוגמות:

● אזרח ישראלי המרותק, בהתאם ל־תקנות, לחיפה — אינו רשאי להתרחץ בים. הים אינו שייך לתחום העירוני של חיפה, אלא מהווה שטח טריטוריאלי של המדינה. מרותק שהכניס רגל למים — עבר על ה־חוק.

● מרותק המקבל רשיון לצאת למקום אחר למטרה מסויימת — כמו למשל מחיפה לתל־אביב על־מנת לסור למשרד ממשלתי — אסור לו לעשות כל פעולה שאינה כלו־לה „במסרת הרשיון." אם למשל, סר בדרכו לקיוסק — הפר בכך את תנאי הרשיון, צפוי לעונש.

הדלפה מכוונת שגה

לפני חמישה שבועות החלו להגיע מבירות שונות, בעיקר מסופיה ומ־בודפסט, שמועות כי נרמז בשיחות בלתי מחייבות למיופה־כוח ישראלי, כי ייתכן ואפשר יהיה לחדש את העלייה מארצות הדמוקרטיה העממית. לרמז זה לא היתה משמעות מעשית רבה, מאחר שרוב ה־יהודים שרצו לעלות מארצות אלה כבר עשו זאת. אולם היתה לו משמעות מדינית חשובה מאוד.

משרד החוץ שיגר מייד את מנהל מחל־קת מזרח אירופה ל„מסע שיגרתי בשג־רירויות ישראל." אם כי משרד־החוץ חזר והכחיש כי יש תפקיד מיוחד למסע זה, היה ברור כי מטרתו לחפש מגע בשאלת העלייה וחידוש היחסים.

במשך זמן מה לא הגיעו ממנו ידיעות חשובות. הסתבר כי השיחות שהתקיימו לא היו מחייבות, נשאו אופי של גישושים גרידא. אולם בשבוע שעבר קרה מקרה שחישמל את האווירה: אישיות חשובה ב־יותר באחת מארצות הדמוקרטיה העממית הבהירה לנציג הישראלי כי מחווה ידידו־תית מצד ישראל כלפי ברית־המועצות תתקבל באהדה. הוא לא הבטיח דבר, אך הכוונה היתה ברורה.

הדיווח הנ"ל אינו חדש. הוא פורסם (ה־עולם הזה 822) לפני 18 שנים בדיוק, ב־יולי 1953. היה זה דיווח על הצורה בה התקיימו המגעים לחידוש היחסים הדיפלו־מטיים בין ישראל לברית־המועצות, אחרי שהם נותקו חמישה חודשים קודם לכן, בפברואר 1953. ב־9 בפברואר אותה שנה הונחה פצצה ליד בית הצירות הסובייטית בתל־אביב. שלושה אנשים, ביניהם אשת הציר, נפצעו. כעבור שלושה ימים הזמין שר־החוץ הסובייטי את ציר ישראל במוס־קבה, הודיע לו על ניתוק היחסים.

היה עניין מיוחד בציטוט מחודש של דיווח ישן זה, כדי להבהיר שתהליך מדיני של קשירת קשרים ויחסים דיפלומטיים ש־נותקו, אינו אקט פומבי חד־משמעותי, אלא מסכת שלימה של רמזים ורמזי־רמזים, ה־מופצים במקומות שונים בעולם; של גי־שושים ושיחות בדרגים נמוכים, המבשילים בסופו של דבר את האקט שנראה לרבים פתאומי ומפתיע.

וזה דיוק מה שאירע בשבועות האחרונים, כאשר ממקומות שונים בעולם החלו לזרום שמועות וידיעות על גישושים, רמזים, אר־תות ובמופתים, המעידים על מגעים בין סובייטים לישראליים, שנועדו לברר את ה־אפשרות של חידוש היחסים הדיפלומטיים בין ישראל וברית־המועצות.

הידיעות, שהוכחשו בתוקף על ידי כל מי שהוזכר בהם, קיבלו משמעות מיוחדת ביום הראשון השבוע, כאשר פורסם דבר ביקורו החודש בישראל של ויקטור לואיס. עיתונאי סובייטי בעל מעמד מיוחד, שהוא מעין שליח לתפקידים מיוחדים של שלטו־נות ברית־המועצות.

כל מי שאינו מבין על מה יכול לרמז ביקורו של עיתונאי סובייטי בישראל, כדאי לו שישחזר את הדיווח בתחילת קטע זה, כדי להבין את תהליך של קשירת מגעים מחדש.

וכל אלה ששמחו על ביקורו של לואיס בישראל, ראו בו שביב של תקווה לקשירת יחסים דיפלומטיים עם ברית־המועצות, יכ־לו לעצור את שמחתם. כי עצם הפירסום העיד על כך שאם היה קיים סיכוי לקשירת יחסים מחדש, הוא פוצץ עתה.

מה רוצים הרוסים?

מבעם של מגעים דיפלומטיים, בשלב של גישושים בדרגים נמוכים, שהם מתנהלים בסודי סודות. כך גם אירע לגבי ביקורו של ויקטור לואיס בישראל. הוא נשמר בסוד כמוס.

לא היה זה סוד כי מזה כשנה שולחים הסובייטים רמזים לעבר ממשלת ישראל. כי בתנאים מסויימים קיימת אפשרות לדבר על חידוש היחסים. העולם הזה היה העיתון הראשון שפירסם על רמזים אלה עוד לפני שבעה חודשים, כאשר בכתבה „הרוסים מציעים חידוש יחסים" (העולם הזה 1734)